

KLÂSİK KAVRAMININ TÜRK MAKAM MÜZİĞİ KONULARI VE ÇALGILARINA UYARLANMASI SORUNU

Ruhi AYANGİL

Özet

Başlıkta yer alan ibâre, iki temel sorunsalı, a) adlandırma/ kavramlaştırma (terminoloji) ve b) sınıflandırmayı işaret etmektedir. Bildiride, bu iki sorunsal üzerinde durularak, Türk makam müziği konuları ve çalgılarına nasıl uyarlanması gerektiği hususu irdelenecektir.

Anahtar sözcükler: Klâsik, Türk makam müziği, Türk müziği çalgıları

ADOPTATION PROBLEM OF CLASSICAL CONCEPT IN TURKISH MAKAM MUSIC THEMES AND MUSICAL INSTRUMENTS

Abstract

The title consists of, both naming/ conceptualisation (terminology) and classification, which are two basic problematic issues in Turkish music area. Within the frame of this assertion, these two basic research questions will come up and be examined, and also will be explained, how they should be used or implemented over Turkish makam music themes and musical instruments describing, either.

Key words: Classic, Turkish makamic music, Turkish musical instruments

GİRİŞ:

Türk Makam mûsikîsi'nde adlandırma/ kavramlaştırma, diğer bir deyişle terminoloji bahsi, halli gereken temel meselelerin başında gelmektedir. Müziğimizin üst başlığını oluşturan “Türk Mûsikîsi” genel adlandırmasından başlayarak, ona dahil ve ilişkin diğer alt başlıkların ve o alt başlıklara dahil konuların da mantıklı bir silsile içerisinde ve doğru biçimde adlandırılmaları, bilimselliğin bir gereğidir. İsimlendirme/ler, kavramlaştırma/lar, isimlendirilen ve kavramlaştırılan husus üzerinde hiçbir şüpheye yer bırakmayacak, temiz, net,

açık, anlaşılır bir adlandırma ve kavramlaştırma olgusunu yansıtmalıdır. Doğru isimlendirme ve doğru kavramlaştırmalar, içeriklerini tayin eden doğru ve bilimsel tanımlarla da pekiştirilmelidirler. Aksi halde, aynı dili konuşan fakat anlayamayan kaotik bir topluluk tablosunun ortaya çıkması kaçınılmazdır. Müzik herşeyden önce bir bilim disiplini olduğundan, ona ilişkin bütün adlandırma, kavramlaştırma ve tanımlamaların da bilimsel bir neden sonuç ilişkisine ve bilimsel bir açıklama tarzına sahip olması gerekir. Bu aşama halledildiğinde, ikinci aşama olarak sınıflandırma/ların da yine hiçbir şüpheye yer bırakmayacak biçimde bilimsel ölçütlere uygun biçimde yapılması gerekliliği ortaya çıkar. İşte bu iki aşamanın da net, temiz, sağlıklı kurulabildiği noktadan itibaren, adlar, tanımlar, içerikler ve sınıflandırmalar üzerinden doğru ve nitelikli bir bilim dili ve mantığı gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlar. Görüşler, düşünceler, çözümlenmeler, yöntemler birbirinden ne denli farklı olursa olsun, ortak bilimsel dil ve mantıklı düşünce çerçevesinde vahdet, biriz bütün biçimde böylece sağlanmış olur. Bu giriş cümlelerinden itibaren, başlığımızda yer alan sözcük ve kavramlara, yine bu düşünce ışığında yaklaşacağız ve ilk olarak Klâsik sözcüğünü ele alacağız.

Lisâniyâtçı ve edîb Şemseddin Sâmî Bey, müellifi olduğu ünlü “Kamûs-ı Fransevî”sinde *classique* sözcüğü hizâsında şu karşılıkları sıralıyor:

Mekteb sınıflarına müteallik kütüb-ı tedrisiyye; edebiyatda dersle okunan ve nümüne ittihâz olunan kitap. Müsteşhedâtdan mâ’dûd olacak derecede meşhûr kitap; böyle kitaplar sahibi olan muharrir. Gerek zevk, gerek safvet i’tibâriyle nokta-i mükemmeliyete vâsıl olmuş lisan, san’at, devre-i edebî hakkında söylenir. Yunân-ı kadîm ile Romalıların âsâr-ı edebiyesini onyedinci asır muharrirlerinin yaptıkları gibi taklit esâsı üzerine müesses edebiyât. Kaideye, usûle, âdete muvâfık, mutâbık. Fransızcaya nisbetle Lâtin ve Yunan lisanları. Âsâriyle istişhâd olunan müellifin. Eskiden beri müsta’mel olan. Edebiyatta usûl-i kadîme taraftârı. Zıddı: Romantique. (Ş.Sâmî, 1885: 507)

Görüldüğü üzere, kitaptan (eser) başlayarak, şahıs, devir, üslûp, tarz gibi birbirinden çok farklı noktalara gönderme yapılan bir kavramla karşı karşıyayız. Lûgat mânâsı itibâriyle klâsik sözcüğü, devirle bağlantılı olarak, antik Yunan ve Roma edebiyatı ve sanatlarının karakteristik özelliklerini ifâde eden bir terim; ağırbaşlı ve katı bir kuralcılık, kurallara kesinlikle bağlılık yanında, yine dönemsel olarak romantizmin de tam karşıtı olan kavramdır (dictionary.com; 2016). Temsil ettiği mânâ itibârı ile ise a) Rönesans’tan XVIII. YY’a kadar uzanan bir devre olan aidiyeti (üslûb) , b) bir forma veya formlara olan aidiyeti (biçim), c) bir söyleyiş/ çalış biçimine olan aidiyeti (tavır), d) örnek/ler/e olan aidiyeti (model), (oxforddictionaries.com; 2016), ilh. kuşatır ve ifâde eder. Sözcüğe zaman içinde yüklenen karşılıklar ve anlamlar, biraz daha yakından bilinmek istendiğinde şu mâlûmâta erişilir:

Lâtince *classicus* sözcüğünden kaynaklanarak diğer dillere geçmiş olan ve çeşitli anlamları bulunan klâsik sözcüğünün en erken tanımlarından biri, 1611 yılında yayınlanmış Cotgrave'in *Fransız ve İngiliz Dilleri'nde Lûgat*'inde yer alır. Burada *classique* sözcüğü, *muntazam, sistemli, usûle uygun, mertebesi yüksek*, gibi karşılıkların yanında, *makbûl, müteber, başat, en önemli*, gibi diğer sözcüklerle de anlamlandırılır. Bu karşılıklar yanında sözcüğün, 1694'de neşrolunmuş *Dictionnaire de l'Académie*'de, antik Grek ve Lâtin medeniyetlerine gönderme ile, *biçimsel disiplin, mükemmeliyet modeli* gibi karşılıklar verilerek ele alındığı ve anlamının oldukça parlatıldığı görülür. Bu tanımı ile *klasik*, Goethe'nin XIX. yüzyılın başlarında "başta çıkılmaz ve marazî" olarak nitelediği *romantik*'in tam zıddı olarak tanımlanır ve kayıtlarda böylece yerini alır. *Biçimsel disiplin* ve *mükemmeliyet modeli* veya *nümûnesi*, klâsik sözcüğünün çok uzun bir zaman diliminde ve en geniş biçimde yaygınlık kazanmış karşılıkları olarak bilinmektedir. Buradan hareketle Forkel¹, Johann Sebastian Bach'ın başlıca piyano yapıtlarını 1802'de, sözcüğün Almanca'daki biçimi "*klassich*" şeklinde niteler. Benzer biçimde Josquin'in "mote"leri (motet), Palestrina'nın "mes"leri (masse), Couperin'in "suit"leri, Corelli'nin "konçerto"ları (concerto), Haendel'in "oratoryo"ları (oratorio) ve nihâyet Schubert'in "şarkı"ları (lied) da klasik sözcüğünün bu mânasını örnekleyen diğer dönemsel biçimler/ öğeler olmuşlardır (Sadie – Hertz, 1995: IV, 449 - 450).

"Kültürlü ve aydın olmak"la da eşanlamlı olarak kullanılan "klasik" sözcüğü, özellikle Haydn, Mozart ve Beethoven'la temsil edilen "Viyana Klasikleri" dönemine bir gönderme yapılmasını sağlayan temel bir kavram olarak müzik tarihinde yer bulur (Sadie – Hertz, 1995: IV, 449 - 450). Diğer bir deyişle "klasik" sözcüğü müzik tarihinde, Barok - ardı dönem ile ön - Romantik dönem arasındaki devri (1750 – 1830) , dönem bestecilerini; eser yapılarındaki gelişmeyi (klasik senfoni, konçerto, vd.); duygunun elbette var olduğu, ancak duygusal ifâdelerden ziyâde şeklî güzelliği ön plana çıkaran açık, net, dengeli bir müzik üslûbunu; gelip geçici olmaktan ziyâde kalıcılık özelliklerini taşıyan ve nihayet hafif - popüler müziğin tam karşıtlığını işâret ve ifâde eder. (Kennedy - Kennedy, 2007; 153).

Bir alanda yapılmış herhangi bir çalışmanın gelecek dönemler/ devirler bakımından örnek teşkil eden değerli bir çalışma olması, onun o alanda bir "klâsik" olarak adlandırılmasına da neden olabilir. Örnekle: "Saygun'un Doğu Karadeniz Yöresi'nin kemençe ve zurna havalarını tesbit ettiği ve alanında ilk yayın olan çalışması, Türkiye Etnomüzikoloji çalışmalarının klâsikleri arasında sayılır" (Picken, 1975; xııı). Demek ki "klâsiklik", yeni bir zamanda ve yeni bir alanda da olsa, sonraki çalışmalara örnek oluşturan bir yapının temel özelliği olabilir.

¹ Forkel, Johann Nicolaus (1749-1818) Alman org çalıcısı, orkestra şefi ve müzik yazarı. Çeşitli kuramsal kitapları yanında "başyapıtı" sayılan, J.S.Bach'ın yaşam öyküsüne ilişkin yazılmış alandaki ilk eserin (Leipzig, 1802) müellifi olarak bilinir. (Kennedy - Kennedy, 2007: 268)

Yabancı kökenli bir sözcük olması itibariyle, klasik sözcüğünü kullanmayı pek içine sindiremeyen Raûf Yektâ Bey, buna ilişkin görüş ve düşüncesini, Tanbûrî Cemil Bey'in ölümünün ardından Tasvîr-i Efkar Gazetesi'nde yayınlanan makalesinde, onun "tanbûr tavrı"nı ele alırken kullandığı bir ifâdeye dipnotu düşerek şöylece dile getirir:

... Cemil Bey'in tab'ında merkûz olan istidâd-ı hârikulâde-i mûsikî o derece serî bir sûrette inkişâf etmiş idi ki, henüz on beş yaşında iken, yani tanbûra başladığı tarihten itibâren hemen iki senelik bir müddet-i cüz'îye zarfında tanbûr gibi çetin bir saz üzerinde bir reh-i nârefte açarak büyük bir inkılap vücûda getirmiş ve pîr ü bernâ bütün esâtize-i sanâate mahâret-i dâhiyânesini teslim ettirmiştir. Cemil Bey'in tarz-ı nevîn terennümüne karşı edilen yegâne itiraz şu cümleden ibâret kalıyor idi: "Tanbûr tavrı değil!"

Evet "tanbûr tavrı" tâbirinden maksat - o zamana kadar az çok farklarla tanbûrîlerimizin kabul ve istîmâl ettikleri "klasik"² tavr-ı terennüm" ise şüphesiz Cemil Bey'in tavrı, tanbûr tavrı değil idi. Çünkü öyle olsa idi Cemil Bey'in diğer tanbûrîlerden büyük bir farkı olmaması lâzım gelir idi. Cemil Bey ise tanbûrîde bütün mânâsıyla bir mübdî, bir müceddid idi. Bunu da mahzâ mevhibe-i ilâhiye olan zevk-i selîm-i mûsikîsi ile istihsâle muvaffak olmuş idi. (R. Yektâ, 1916)

Aşağıdaki dipnotda görüldüğü üzere, yalnızca "klasik" sözcüğüne uygun bir karşılık bulunması emelini değil, ama Türk mûsikîsinde temel bir takım diğer kavramların da bilimsel karşılıklarının bulunması konusunda samîmî bir hassâsiyet taşıyan Raûf Yektâ Bey'in, sonraki dönemde *düzen* eşanlamı ile karşılık bulmuş *accord* sözcüğüne ilişkin görüşü de dikkat çekici mahiyettedir:

... Hassas bir kulağa malik idi ki esnây-ı fasılda sazlar arasında küçük bir istihabsızlık³ hâsıl olsa derhal neş'esi kaçır, ıslâhını ihtâr eder idi. Tanbûr üzerinde o zamana kadar eslâfından kimsenin yapmaya muvaffak olamadığı "intikalât-ı serîa" yı müşarünileyhin sehl-i mümtenî hâlinde icrâ etmesini görmek istimâna kıymet tasavvur olunamayacak bir bedîa-yı mûsikîye idi. (R. Yektâ, 1916)

Bir taraftan elfâz-ı ecnebiyeden "klasik" sözcüğü, öte yandan Arabî ve Farsî'de ıstılah olarak yer bulan "istihab/sızlık" kavramı, adlandırmalar, tanımlar bakımından "müzik terminolojisi" alanında, günümüzde dahi üzerinde titizlikle çalışılması gerekli noktaları işâret etmesi bakımından önemlidir.

² (Raûf Yektâ'nın dipnotu): Maarif Nezâret-i celîlesince teşkiline himmet buyrulan (ıstılah encümeni) tarafından (classique) kelimesi için bir mukabil vaz' edilinceye kadar bu gibi elfâz-ı ecnebiyenin istimâli hoş görülmelidir.

³ (Raûf Yektâ'nın dipnotu): Bu münâsebetle şunu arz edeyim ki "istihab" kelimesi (Accord) mukabili olarak müceddeden vaz' edilmiş bir ta'bir olmayıp mûsikîden bâhis kütüb-ı kadime-i Arabîye ve Farsîyyede bu mâ'nâda bir ıstılah olarak müsta'mel bulunmuş ve âhiren ıstılah encümenince de mazhar-ı kabul olmuştur.

Klasik sözcüğüne/ kavramına ilişkin, yukarıdan beri atfolunan tanımlamalardan, karşılıklardan yola çıkarak, Türk Müsîkîsini “Klâsik Türk Müsîkîsi olarak adlandırabilir miyiz?” sorusuna bir yanıt vermek gerekirse, Batı müziği tarihindeki gibi formlar, besteciler ve üslûbun belirli bir devir/ zaman dilimi içinde ele alınıp adlandırılacağı dönem temelli bir klâsiklik kavramına (bugün itibârıyla) sahip olmadığımız açıkça anlaşılır. O takdirde diğer bir anlamına binâen, yalnızca didaktik mâhiyetleri, kunt yapıları ve içerdikleri yüksek sanatsal değerler itibarı ile farklı devirlerin “klasikleşmiş” eserlerinden, örneklerinden söz edebiliriz. Şu halde, bir Klâsik Türk Müsîkîsi’nden değil, ancak “Türk Müsîkîsinin klâsikleri”nden söz edebiliriz ki doğru kullanım da böyle olmalıdır. Nitekim, Türk Müsîkîsi Tesbit Tasnif Heyeti’nin önce Dârülelhân Külliyyâtı olarak neşrettiği “180 parça klâsikler” ve daha sonra İstanbul Konservatuvarı’nın, “Türk Müsîkîsinin Klâsikleri” başlığıyla yapılan fasıllar neşriyatı; bilâhare Milli Eğitim Bakanlığı Türk Müsîkîsi Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu’nun, yine aynı başlık altında gerçekleştirdiği neşriyat, dönem ve üslûp itibarı ile değil, ama seçilen ve yayınlanan eserlerin “nitelikli, makbûl, müteber, başat, en önemli nümûneler”i teşkil etmeleri itibârıyla, “klâsik” sözcüğünün doğru kullanılmasına misâl oluştururlar^{4, 5}.

Böylece bir hüküm istihrac edecek olursak, Türk Müsîkîsinin aslî olarak bir klâsiklik vasfı yoktur, ama Türk Müsîkîsi’nin (her dönem itibarı ile) “klâsikleri” mevcuttur. Türk Müsîkîsini tavsif etmek, tanımlamak için de tek ölçüt, “Klâsik Türk Müsîkîsi” veya “Türk Sanat Müsîkîsi” gibi bilimsel temeli olmayan isimlendirmeler yerine, onun temel karakteristiğini oluşturan “makam” özelliğine vurgu ve gönderme yapılarak, “Türk Makam Müsîkîsi” biçiminde isimlendirilmesi gerekir. Adlandırma meselesi dışında, sınıflandırılmak istendiğinde, müsikimiz bakımından en doğru sınıflandırmanın, XV. YY, XVII. YY, XIX. YY Türk müsikîsi gibi, “yüzyıl”lar ölçütü kullanılarak yapılacak sınıflandırmalar olduğu anlaşılır.

Bestekârlarımız ve eserleri bakımından da mes’ele aynı biçimde mütâlâa edilmelidir. Nasıl ki âyîn-i kadîmler birer âyin klâsiği ise, kendisi ve müziği popüler döneme ait olmakla birlikte şarkıları birer “Yesârî Âsım klâsiği” sayılmak gereken Yesârî Âsım Arsoy üstâd, bir “klâsik Türk müsikîsi bestekârı” değil, ancak, O’nun ölümsüz eserlerinin beheri, bestelendikleri dönemin zevk ve üslûbunu yansıtan, birer son devir Türk müziği klâsiğidirler.

Benzer şekilde Türk Makam Müsîkîsi’ni icrâ etmekte kullanılan çalgılar da “Türk Makam Müziği Çalgıları” veya “Türk Halk Çalgıları” üst başlıkları ile tanımlanmak ve anılmak gerekir. Örnekle açıklamak gerekirse, ud bir makam müsikîsi çalgısıdır. Türk üslûbunda yapılan udlar, Türk makam müsikîsi çalgılarıdır. Ama Manol Usta’nın imâl ettiği udlar ise birer “ud klâsiği”, veya “bir “Manol klâsiği”dir ve öyle anılmak gerekir. Benzeri biçimde, bir Hasköylü Kanunu, bir Onnik Tanburu, bir İzmitli veya Baron

⁴ Türk Müsîkîsinin Klâsikleri, İBK Yayını, 1951

⁵ Türk Müsîkîsinin Klâsikleri, MEB Yayını, 1970

Kemençesi de onları imâl eden ustaların isimleri ile klâsikleşmiş değerler olarak yâd edilmek gerekir.

Çalgılarımızın üst başlık itibârı ile adlandırmasını böylece yaptıktan sonra, asıl önemli olan kısma, yani çalgılarımızın sınıflandırılması safhasına geçebiliriz.

- A) Birinci safhada karşımıza çıkan olgu, eski çalgılar – yeni çalgılar ayrımıdır. Eski çalgılar, en eski yazılı müzik kaynaklarında ismi zikredilip şekli verilmekle birlikte günümüze intikal etmemiş çalgıların dahil olduğu gruptur. Bunlara ilişkin bilgilerimiz, Fârâbî, Marâgî, Ahmedoğlu Şükrullah, Evliyâ Çelebi gibi kadîm dönem hakîm, mûsikîşinas, nazariyeci ve bilgilerinin eserlerinden kaynaklanır. Kanun’un da mübdîi olduğu öne sürülen Fârâbî’nin Kitab’ül Mûsikî’ül Kebîr’inde ud, nüzhe, muğnî gibi eski dönem çalgılarına ilişkin ayrıntılı bilgiler mevcut olduğu biliniyor (Yektâ, 1986; 84). Öte yandan Abdülkaadir Marâgî’nin çeşitli eserlerinde zikrettiği eski çalgıları “âlât-ı elhân” üst başlığında, a) telliler (âlât-ı zevât’ül-evtâr), b) nefesliler (âlât-ı zevât’ün-nefh) ile c) taslar ve levhalar şeklinde sınıflandırdığını, tellilerle nefeslileri de yine aa) mukayyedât ve bb) mutlakat alt başlıklarına ayırarak herbir gruba ait çalgıların isimlerini sıraladığını görüyoruz. (Bardakçı, 1986; 100 – 101)
- B) İkinci safhada, Ahmedoğlu Şükrullah’ın büyük bir isâbetle dile getirdiği ve bizce (makam mûsikîsinin bilimsel özelliklerine ve rûhuna uygun olması bakımından) bugün için dahi geçerliğini sürdüren çalgı sınıflamasını anmak gerekir. II. Murad dönemi müzikçisi Ahmedoğlu Şükrullah⁶ isimlerini, şekillerini ve hangi malzemeden yapıldıklarını açıkladığı çalgıları a) kâmil çalgılar, b) nâkâmil çalgılar olarak iki ana başlık altında sınıflamaktadır. (Yektâ, 1912: 135) Bu sınıflamadaki ölçüt, makam sisteminin bütün perde ve seslerinin o saz üzerinde rahatlıkla elde edilip edilemediğidir. Makam sisteminin bütün perdelerinin ve seslerinin üzerinde elde edilebildiği çalgıları kâmil, bu perde ve sesleri elde etmenin sıkıntılı veya mümkün olmadığı çalgıları ise nâkâmil çalgılar olarak niteleyen Ahmedoğlu Şükrullah eski çalgılarımızdan ud, ıklığı, rebab, mizmâr, pîşe, çenk, nüzhe, kanun ve muğnî’nin isimlerini bildirir. Gerçekten birçoğunun günümüzde unutulduğu bu çalgılar dışında, günümüzde kullanılan çalgılar da modern (bugünkü) mûsikî âletleri başlığı altında, ilk kez müzikbilimci Rauf Yektâ tarafından bir sınıflandırmaya tâbî tutularak müzikbilim dünyasına takdim edilmiştir. Buna göre a) yaylı çalgılar, b) mızraplı ve saplı çalgılar, c) mızraplı ve sapsız çalgılar, d) nefesli çalgılar, e) vurgulu çalgılar başlıkları altında Türk müziği

⁶ Ahmedoğlu Şükrullah, XV. Yüzyılda yaşamış, II. Murad dönemi saray müzikçilerindedir. “Behçet’üt-tevârih”, Urmevî’nin Kitâb-i Edvârı’ndan yola çıkıp, İbn-i Sinâ, Kemâl-i Tebrizî, Şeyh Hüsâmeddin Kazerûnî ile İhvân’üs’safâ’yı inceleyerek eklediği yirmibir fasıldan oluşan “Terceme-i kitâb-ı Edvâr” (R.Yektâ özel kitaplığında), “Menhec’ür-reşad” “Câmi’üd’duâvât” ve dönem çalgılarına ilişkin önemli bir bahsi içeren “Kitâb-ı Edvâr” (Mûsikî Risâlesi) başlıca eserleridir. (Dr. N. Özalp, 2000: 319 – 320)

çalgıları, günümüzde ilk olarak Rauf Yektâ Bey tarafından bir sınıflamaya tâbî tutulmuşlardır. (Yektâ, 1986; 85 -95).

- C) Rauf Yektâ dışında, Gazimihâl'in müzik literatürümüze dahil ettiği a) tezeneli sazlar, b) ötgü sazları, c) depki sazları ayrımı ve sınıflaması da dikkat çekicidir.
- D) Çalgıların sınıflandırılmasında günümüzde yaygınlıkla kullanılan ve kullanılması greken sınıflandırma, kısaca Hornbostel – Sachs sistemi olarak bilinen sınıflama yöntemidir ki (Picken, 1975; 558), çalgıbilimi (organoloji) bu sınıflandırma yaklaşımı ile sınırlarını oldukça genişletmiştir. Sınıflama (günümüzdeki genişlemesi ile) başlıca beş alanı a) Kendinden sesliler (Idiophones), b) Derili- Vurmalılar (Membranophones), c) Nefesliler (Aerophones), d) Telliler (Chordophones), e) Elektronik çalgılar (Electrophones) grubu çalgıları kapsamakta, bu sınıflandırma ayrıca tarihsel süreçte çalgıların ortaya çıkış kronolojisini de içinde barındırmaktadır. Türk müziği çalgılarının da bu bilimsel sınıflandırma içinde bulundurulması tanımlarının yapılması en doğru yaklaşımdır. Ülkemiz halk çalgılarının tesbiti sonucunda ortaya koyduğu kapital eserinde Pickens, halk çalgılarımızı da Hornbostel – Sachs sınıflamasına tâbî tutmuş, ayrıca çalgıların tanınma ve bilinmelerini daha netlikle ortaya koyacak
- Terminoloji
  - Ergoloji & teknoloji
  - Çalma tekniği ve müzikal imkânları
  - Repertuar
  - Kullanım (hangi tür veya alanda)
  - Tarihsellik
  - Dağılım (coğrafi yaygınlık)

altbaşlıklarını da çalışmasında bir yöntem olarak işaret ederek, çalgıların sınıflandırılmasında dikkat edilmesi gerekli başlıca hususları göz önüne sermiştir.

SONUÇ: Yukarıdan beri sıralanan tanımlar, değerlendirmeler ışığında, gerek Türk Mûsikîsi, gerekse çalgılarımız için “klâsik” nitelemesinin niçin kullanılmaması veya ne yolla, nasıl kullanılacağına ilişkin tesbit ve önermeleri sıralamış bulunuyoruz. Buna göre, “Klâsik Türk Müziği” nitelemesi veya adlandırması yerine “Türk Müziğinin Klâsikleri” nitelemesinin daha doğru ve bilimsel bir yaklaşımı içerdiği; çalgılarımız bakımından ise yine “Klâsik Çalgılar” tanımının tarihsel, kültürel ve bilimsel bir temelini, önceliğinin veya örneğinin bulunmadığından hareketle, çalgılara yönelik olarak da ancak en genel tanımlama ile “Türk Makam Müziği Çalgıları”, Türk Halk Çalgıları”, “Tekke Çalgıları”, “Fasıl Müziği Çalgıları” veya dönem çalgıları olarak, “Eski çalgılar” gibi adlarla adlandırmak ve sınıflandırmalarını da yine yukarıda detayları verildiği üzere modern bilimsel ölçütlere uygun olarak ifâde etmek gerekir.

KAYNAKÇA:

1. ATLIĞ, Dr. N., *TürkMûsikîsinin Klâsikleri*, (Muhtelif makam ve usûllerde toplam 77 adet eserin notası) MEB. Türk Mûsikîsini Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu Başkanlığı, Devlet Kitapları, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1970
2. BARDAKÇI, M., *Maragalı Abdülkadir*, Pan Yay., İstanbul, Aralık 1986
3. FARMER, H. G., *Turkish Instruments of Music in the Seventeenth Century*, The Civid Press, Glasgow, 1937
4. FERSAN, Refik, *Türk Mûsikîsinin Klâsikleri*, (Muhtelif makamlarda fasıllar) İBK Yayını, İstanbul, 1951.
5. GAZİMİHAL, M.R., *Şarkî Anadolu Türkü ve Oyunları*, Evkaf Matbaası, İstanbul, 1929 *Türk Nefesli Çalgıları (Türk Ötğü Çalgıları)*, KB. Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları No: 12, AÜ Basımevi, Ankara, 1975.
6. KENNEDY, M. – KENNEDY, J., *Oxford Concise Dictionary of Music*, Oxford University Press, New York, 2007.
7. ÖZALP, Dr. N. *Türk Mûsikîsi Tarihi*, C. I, MEB, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 2000.
8. PICKEN, L., *Folk Musical Instruments of Turkey*, Oxford University Press, Ely House, London, 1975.
9. SACHS, C., *The History of Musical Instruments*, New York, 1940.
10. SADIE, Stanley, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Vol. IV., Macmillan Publishing Ltd. London, 1995.
11. ŞEMSEDDİN SÂMÎ Bey, *Kamûs-ı Fransevî*, Mihran Matbaası, İstanbul, 1885.

12. YEKTÂ, R., *Tanbûrî Cemil Bey*, Tasvir-i Efkâr, İstanbul, 16 Ağustos 1916
13. _____, *Eski Türk Sazları*, Millî Tetebbûlar Mecmûası, C.II, s:4, sa:135, Matbaa-i Âmire, İstanbul, (H.1331/ M.1912)
14. _____, *Türk Mûsikîsi*, Pan Yay., İstanbul, 1986.

Webografya

1. <http://www.dictionary.com/browse/classicism> [02.11.2016, 00.48]
2. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/classicism> [02.11.2016, 01.07]